

Datum:
2023-03-24

Diarienummer:
KRN-2023-00019

KOMMUNREVISIONEN

Mottagare:
Kommunstyrelsen
Kommunfullmäktige för kännedom

Granskning av pensionshantering och redovisning

PwC har av Uppsala kommuns revisorer fått i uppdrag att granska pensionshantering och redovisning. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2022.

Efter genomförd granskning bedömer vi att kommunstyrelsen:

- i allt väsentligt säkerställt att det finns ändamålsenliga och tillförlitliga rutiner för rapportering av pensionsunderlag
- inte är helt tillräckligt säkerställt den interna kontrollen i sammanhanget
- i allt väsentligt redovisar pensionsåtagandet i enlighet med lagstiftning (LKBR) samt rekommendationerna i RKR
- i allt väsentligt gör en ändamålsenlig beskrivning av budgetförutsättningar för pensioner i beslutad budget.

Utifrån genomförd granskning rekommenderar vi kommunstyrelsen att:

- utöka befintlig årscykel till att även omfatta information om de tester och kontroller av data som utförs i samband med rapportering till KPA. Detta i syfte att skapa extra tydlighet i arbetet i samband med tillfällig eller permanent överlämning av arbetsuppgifter.
- utöka befintlig årscykel med en tydligare rollfördelning och ansvarsfördelning över de olika ansvarsområdena när ordinarie befattningshavare ej finns tillgänglig att utföra sina arbetsuppgifter. Detta i syfte att minska personberoendet i pensionshanteringen och för att underlätta för effektiv överlämning av arbetsmoment, i samband med exempelvis sjukfrånvaro eller annat personalbortfall.
- upprätta ett övergripande årshjul eller schema för det administrativa arbetet, samt för de avstämningar och kontroller som sker inom kommunen kopplat till pensionsskuld och ansvarsförbindelse. Ett sådant årshjul eller schema bör omfatta vilka arbetsuppgifter som skall utföras inom ramen för arbetet med pensionsredovisningen, samt när de skall utföras och av vem/vilken funktion.

- införa rutinmässiga tester av pensionsgrundande lön enligt lönesystemet jämfört med fakturaspecifikation gällande årsfakturan från KPA. Testet bör utföras på samtliga individer i underlaget. Testet bör bestå av kontroll av att antalet individer är korrekt, samt att de pensionsmedförande lönerna enligt specifikationen är överensstämmande med informationen i lönesystemet.
- de identifierade avsteg från rekommendationerna i RKR R10 avhjälps i samband med redovisning av pensionsåtagandet i Not.

Revisionen begär yttrande över revisionens iakttagelser och rekommendation från kommunstyrelsen, senast 2023-06-30 till kommunrevisionen@ uppsala.se och till det sakkunniga biträdet, lena.salomon@pwc.com.

För kommunrevisionen

Per Davidsson, ordförande

Granskning av pensionshantering och redovisning

Uppsala kommun

Mars 2023

Viktor Ahlzén, Projektledare & pensionsspecialist

Tom Ekberg, Kvalitetssäkrare & pensionsspecialist

Viktor Orrö, Projektmedarbetare & pensionsspecialist

Sammanfattning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Uppsala kommun genomfört en granskning av pensionshantering och redovisning. Granskningen har syftat till att bedöma om:

- Kommunstyrelsen säkerställt att det finns ändamålsenliga och tillförlitliga rutiner för rapportering av pensionsunderlag som säkerställer en tillräcklig intern kontroll.
- Redovisningen av pensionsåtagandet sker i enlighet med lagstiftning (LKBR) samt rekommendationerna i RKR.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att:

- Kommunstyrelsen **i allt väsentligt** (trafikljus: grönt) säkerställt att det finns ändamålsenliga och tillförlitliga rutiner för rapportering av pensionsunderlag.
- Kommunstyrelsens interna kontroll i sammanhanget **inte helt** (trafikljus: gult) är tillräcklig.
- Kommunstyrelsen **i allt väsentligt** (trafikljus: grönt) redovisar pensionsåtagandet i enlighet med lagstiftning (LKBR) samt rekommendationerna i RKR.
- Kommunstyrelsen **i allt väsentligt** (trafikljus: grönt) gör en ändamålsenlig beskrivning av budgetförutsättningar för pensioner i beslutad budget.

Nedan ses bedömning för varje revisionsfråga. För fullständiga bedömningar se respektive revisionsfråga i rapporten eller det avslutande avsnittet "Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor".

Revisionsfrågor	Bedömning	
Finns ändamålsenliga rutiner för pensionsadministration och utbetalning av pensioner till anställda och förtroendevalda?	Ja	
Är roller och ansvar avseende pensionsadministrationen tydliggjorda?	Delvis	
Skер kontroller och avstämningar i syfte att säkerställa en korrekt pensionsredovisning?	Delvis	
Skер pensionsredovisningen i enlighet med lagstiftning (LKBR) och rekommendationer från RKR R10?	Ja	
Görs en ändamålsenlig beskrivning av budgetförutsättningar för pensioner i beslutad budget?	Ja	

Rekommendationer

Utifrån genomförd granskning rekommenderar vi:

- Att kommunstyrelsen genom styrning tillser att utöka befintlig årscykel till att även omfatta information om de tester och kontroller av data som utförs i samband med rapportering till KPA. Detta i syfte att skapa extra tydlighet i arbetet i samband med tillfällig eller permanent överlämning av arbetsuppgifter.
- Att kommunstyrelsen genom styrning tillser att utöka befintlig årscykel med en tydligare rollfördelning och ansvarsfördelning över de olika ansvarsområdena när ordinarie befattningshavare ej finns tillgänglig att utföra sina arbetsuppgifter. Detta i syfte att minska personberoendet i pensionshanteringen och för att underlätta för effektiv överlämning av arbetsmoment, i samband med exempelvis sjukfrånvaro eller annat personalbortfall.
- Att kommunstyrelsen genom styrning tillser att upprätta ett övergripande årshjul eller schema för det administrativa arbetet, samt för de avstämningar och kontroller som sker inom kommunen kopplat till pensionsskuld och ansvarsförbindelse. Ett sådant årshjul eller schema bör omfatta vilka arbetsuppgifter som skall utföras inom ramen för arbetet med pensionsredovisningen, samt när de skall utföras och av vem/vilken funktion.
- Att kommunstyrelsen genom styrning tillser att det införs rutinmässiga tester av pensionsgrundande lön enligt lönesystemet jämfört med fakturaspecifikation gällande årsfakturan från KPA. Testet bör utföras på samtliga individer i underlaget. Testet bör bestå av kontroll av att antalet individer är korrekt, samt att de pensionsmedförande lönerna enligt specifikationen är överensstämmande med informationen i lönesystemet.
- Att vidta åtgärder i syfte att säkerställa att de identifierade avsteg från rekommendationerna i RKR R10 avhjälpas i samband med redovisning av pensionsåtagandet i Not.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	4
Bakgrund	4
Syfte och revisionsfrågor	4
Revisionskriterier	5
Avgränsning	5
Metod	5
Pensionsavtal i Uppsala kommun	6
Granskningsresultat	7
Rutiner för pensionsadministration	7
laktagelser	7
Bedömning	9
Roller och ansvar	10
laktagelser	10
Bedömning	10
Kontroller och avstämningar	11
laktagelser	11
Bedömning	13
Pensionsredovisning i Not	13
laktagelser	13
Bedömning	14
Budgetförutsättningar för pensioner	15
Bedömning	15
Samlad bedömning	16

Inledning

Bakgrund

Pensionsavtalens komplexitet ställer höga krav på såväl rutiner och processer som den interna förståelsen av de avtal som tillämpas. Sammantaget innebär detta att en väl fungerande administration och god intern kontroll är högst väsentlig.

Uppsala kommuns pensionsskuld består av två delar:

- Skuld i balansräkningen, pensioner från och med år 1998
- Ansvarsförbindelse, pensioner intjänade före år 1998

Skulden beräknas av kommunens pensionsförvaltare KPA. För en rättvisande redovisning måste en beräkning av skulden göras årligen av pensionsförvaltaren. Ränteförändringar, löneförändringar och ett antal andra faktorer innebär förändringar i skulden. Under kommande år förväntas utbetalningarna att öka då många anställda pensionerats eller kommer att pensioneras. Denna ökande utgiftspost kommer att ställas mot andra utgifter. Det är väsentligt att detta hanteras med god intern kontroll och att uppgifterna i kommunens redovisning är rättvisande så att redovisningen utgör ett korrekt beslutsunderlag när utgiftsposter ställs mot andra kostnader.

Revisorerna i Uppsala kommun har utifrån en bedömning av väsentlighet och risk beslutat att granska kommunens process för rapportering samt redovisning av pensioner.

Syfte och revisionsfrågor

Granskningen syftar till att bedöma om kommunstyrelsen säkerställt att det finns ändamålsenliga och tillförlitliga rutiner för rapportering av pensionsunderlag som säkerställer en tillräcklig intern kontroll.

Vidare syftar granskningen till att bedöma om redovisningen av pensionsåtagandet sker i enlighet med lagstiftning (LKBR) samt rekommendationerna i RKR.

Revisionsfrågorna ligger som grund för att besvara syftet och ställs upp enligt följande:

1. Finns ändamålsenliga rutiner för pensionsadministration och utbetalning av pensioner till anställda och förtroendevalda?
2. Är roller och ansvar avseende pensionsadministrationen tydliggjorda?
3. Sker kontroller och avstämningar i syfte att säkerställa en korrekt pensionsredovisning?
4. Sker pensionsredovisningen i enlighet med lagstiftning (LKBR) och rekommendationerna i RKR?
5. Görs en ändamålsenlig beskrivning av budgetförutsättningar för pensioner i beslutad budget?

Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser och bedömningar.

Revisionskriterier utgörs av Lag om kommunal bokföring och redovisning (LKBR), rekommendationer från Rådet för kommunal redovisning (RKR, blankett R10), kommunens budget 2022, kommunens årsredovisning 2022 samt kommunens styrande och stödjande dokument. Dessa lagar, föreskrifter, regelverk, fullmäktigebeslut, etc, utgör underlag till de bedömningsgrunder som uttrycks i revisionsfrågorna.

Avgränsning

Granskningsobjekt är Uppsala kommuns styrelse.

Metod

Granskningen har inledningsvis genomförts genom kartläggning av aktuella pensionsavtal inom kommunen.

Granskningen har därefter genomförts genom dokumentgranskning av tillgängliga rutiner, riktlinjer och policys inom kommunen. Rutiner och dokumentation har granskats genom verifiering av dokumenterade kontroller. Rapporteringen av pensionsmedförande löner har granskats genom analys av årsrapportering avseende pensionsavtalet KAP-KL.

Inom ramen för granskningen har intervju och dialog genomförts med:

- Koordinator
- Ekonomistrateg
- Kommunens två pensionshandläggare

De intervjuade har beretts möjlighet att sakgranska rapporten.

Pensionsavtal i Uppsala kommun

I detta kapitel presenteras en kort sammanfattning av de pensionsavtal som i dagsläget tillämpas inom Uppsala kommun. Baserat på intervjuer och skriftlig dokumentation från kommunen tillämpas följande pensionsavtal:

Pensionsavtal	Antal (ca)	Kategori
KAP-KL	21 360	Anställda
AKAP-KL	3 978	Anställda
OPF-KL	461	Förtroende -valda
PBF	4	Förtroende -valda

- Uppsala kommun erbjuder löneväxling. I dagsläget har 237 anställda inom kommunen gjort val om löneväxling.
- Uppsala kommun har bekräftat i intervju att det finns två anställda inom kommunen som omfattas av särskilda individuella pensionsavtal. Detta avser anställda som egentligen skall omfattas av KAP-KL men istället omfattas av AKAP-KL.
- Uppsala kommun har bekräftat i intervju att man inte erbjuder anställda så kallad Alternativ KAP-KL.
- Till kommunkoncernen hör helt eller delvis ett antal kommunala bolag. Dessa bolag behandlas inte i denna rapport.

Granskningsresultat

Rutiner för pensionsadministration

Revisionsfråga 1: Finns ändamålsenliga rutiner för pensionsadministration och utbetalning av pensioner till anställda och förtroendevalda?

lakttagelser

Skriftliga rutinbeskrivningar

I dokumentet "Årscykel cirkel Uppsala kommun" finns ett tydligt och överskådligt årshjul över arbetet med pensionsadministration inom Uppsala kommun. Av årshjulet framgår det månadsvis vilka arbetsuppgifter som skall utföras inom ramen för administrationen. Det framgår bland annat när löneuppgifter från lönesystemet skall tömmas inför rapportering, rapportering av uppgifter till KPA (årskörning, halvårskörning och delårskörningar), rapportering till Fora, rapportering till Collectum, rapportering till Pensionsvalet¹ avseende löneväxling samt utbetalning av låga pensionsavgifter. Av årshjulet framgår det vilka personer som är involverade i pensionsadministrationen.

I dokumentet "Attestförteckning" finns ett upprättat reglemente för attest som används inom Uppsala kommun vid betalning av premiefakturer avseende pension från KPA samt vid betalning av fakturer kopplat till löneväxling. I dokumentet tydliggörs riktlinjer och förhållningssätt vid betalning av fakturer. Riktlinjerna är dock allmänna och reglerar därför inte eventuella specifika kontroller som bör utföras i samband med betalning av fakturer kopplat till pension.

Rutin för avstämningar i lönesystemet

Uppsala kommuns lönesystem Heroma levereras av CGI och implementerades i kommunen år 2009. Pensionsmedförande lön genereras i systemet i enlighet med hur lönearter är kodade. Pensionshandläggare har full befogenhet i lönesystemet och har således möjlighet att se pensionsgrundande lön samt hur denna har genererats.

Pensionshandläggare uppger att uppdateringar i lönesystemet utförs av systemförvaltare (tillhörande kommunens IT-avdelning) i enlighet med filbeskrivning som tillhandahålls av CGI. Systemförvaltare ansvarar också, i samråd med CGI, för implementering av nya lönearter, lagar eller ändringar av inställningar i lönesystemet.

Rutin för avstämningar mot externa leverantörer

Uppsala kommun har ett avtal med KPA avseende pensionsadministration och förmedlingstjänst. Avtalet med KPA innebär bland annat att KPA ska beräkna pensionsavgift för avgiftsbestämd pension samt beräkna och betala ut pensioner till anställda och förtroendevalda. Uppsala kommun har också två tilläggsavtal med KPA,

¹ Pensionsvalet - Pensionsvalet.se är den webbplats KPA erbjuder för olika typer av val som kan göras inom ramen för deras tjänstepensionserbjudande.

tjänsterna Pensionshjälpen och Politiker Plus. Pensionshjälpen omfattar extra stöd inom pensionsadministration, rapportering, bevakning och service gällande pensionsavtalen som tillämpas för anställda. Tjänsten Politiker Plus omfattar istället extra stöd och hjälp med de förtroendevaldas pensionsavtal.

Årsfilen med underlag för årslöner för KAP-KL och underlag för månadslöner för juli - december för AKAP-KL skickas in till KPA under slutet av januari månad varje år. Årsfil med underlag för årslöner för förtroendevalda OPF-KL skickas i februari månad. Vidare skickas ytterligare underlag för AKAP-KL genom en halvårsfil i juli månad gällande månaderna januari - juni, tillsammans med uppdaterade anställningsdata för KAP-KL. Utöver den obligatoriska årsfilen och halvårsfilen skickar kommunen extra delårsfiler med uppdaterade anställningsdata under mars, april, maj, juni, augusti, september, oktober, november och december.

Processen börjar med att systemförvaltarna på kommunens IT-avdelning tar ut en fil innehållande löneuppgifter från lönesystemet Heroma som är upprättad enligt instruktioner från KPA. Filen skickas vidare till Uppsala kommuns pensionshandläggare som kontrollerar lönedatan i enlighet med vad som rekommenderas i mottagen loggfil från CGI. Man kontrollerar bland annat pensionsavtal i relation till ålder, samt kontroll av särskild avtalspension (SAP-R) för arbetstagare inom räddningstjänsten i Uppsala kommun. Filen laddas sedan upp av pensionshandläggare i KPAs internetkontor. Filen valideras och kvalitetssäkras av KPA som sedan skickar tillbaka en fellista innehållande eventuella påträffade fel. Påträffade fel rättas och korrigeras av pensionshandläggare och skickas sedan tillbaka till KPA för ny validering. Fellistor från tidigare år finns nedsparade i KPAs internetkontor. Rättelser och korrigeringar sparas dock inte. Utöver ovan nämnda kontroller utför kommunens pensionshandläggare extra stickprovskontroller på medarbetare som under året fyllt 68 år.

Som tidigare nämnt finns en internt upprättat årscykel där delar av processen för rapportering av uppgifter till KPA finns dokumenterad.

Enligt avtal har KPA åtagit sig att bevaka registrerade arbetstagares, tidigare avgångna arbetstagares och efterlevandes rätt till pension enligt KAP-KL och tidigare avtal och reglementen. KPA ska meddela Uppsala kommun i god tid före avgångstidpunkten. KPA ska också bevaka andra pensionsförmåner, t.ex. inkomstbevakning för de som uppbär garantipension, visstidspension, särskild avtalspension enligt KAP-KL samt pension enligt övriga reglementen. Vidare ska Uppsala kommun motta en årlig bevakningslista för de arbetstagare som ej uppnått 1% av inkomstbasbeloppet i årlig pensionsavgift.

Kontroll av premiefakturor från KPA

Alla pensionsfakturor som inkommer granskas och sakattesteras av en administratör på kommunens redovisningsavdelning och beslutattesteras därefter av kommunens ekonomistrateg. Fakturorna rimlighetsbedöms utifrån totalbelopp. Vid större avvikelser från tidigare inkomna fakturor ställs en fråga till KPA.

Riktlinjer för attest finns, som tidigare nämnts, dokumenterat skriftligen i dokumentet "Attestförteckning".

Rutin för administration av löneväxling

Löneväxling i Uppsala kommun sker genom Pensionsvalet och erbjuds samtliga tillsvidareanställda inom kommunen. Anmälan om ny löneväxling görs via blankett. Anmälan inkommer till kommunens pensionshandläggare som registrerar avdraget i lönesystemet. Pensionshandläggarna registrerar sedan löneväxlingen i en löneväxlingsfil och rapporterar sedan uppgifterna till Pensionsvalet som sedan sköter kontakten med de anställda. När faktura för löneväxlingen sedan inkommer från Pensionsvalet stäms löneväxlingsbeloppen av mot de avdrag som gjorts i lönesystemet för att säkerställa att rätt belopp blivit fakturerat. Fakturorna betalas slutligen av kommunens ekonomistateg.

Uppsala kommun har delat en lathund som mottagits från Pensionsvalet avseende hur löneväxling registreras och hanteras i Pensionsvalets internetkontor. Som tidigare nämnts finns också delar av det administrativa arbetet som utförs kopplat till löneväxling dokumenterat i kommunens upprättade årscykel.

Rutin för hantering av särskilda avtal/tillägg

Pensionsbestämmelserna i OPF-KL gäller inte för förtroendevald som vid tillträdet av sitt uppdrag har uppnått i 32 a § LAS angiven ålder. OPF-KL upphör att gälla för förtroendevald som får fortsatt uppdrag vid ny mandatperiod vid val efter 2014 om denne uppnått i 32 a § LAS angiven ålder. Förtroendevald som uppnår i 32 a § LAS angiven ålder under pågående mandatperiod har dock rätt till pensionsavsättning under mandatperioden.

En av kommunen anställd lönekonsulter gör kontinuerliga manuella kontroller av eventuella nytillträdda förtroendevalda politiker. Vid ålder över i 32 a § LAS angiven ålder markeras den förtroendevalda med "ej pensionsrätt" i lönesystemet Heroma. Någon skriftlig beskrivning över hanteringen finns ej.

Bedömning

Finns ändamålsenliga rutiner för pensionsadministration och utbetalning av pensioner till anställda och förtroendevalda?

Ja.

Vår bedömning grundar sig på att berörda medarbetare inom Uppsala kommun har en tillfredsställande kompetens inom de pensionsavtal som tillämpas inom kommunen. Vidare grundar sig vår bedömning på att det finns väl utarbetade rutiner för samtliga moment inom kommunens pensionsadministration. Det finns en väl utvecklad årscykel som sammanfattar ansvarsområden och i stort sett samtliga arbetsuppgifter som utförs inom ramen för arbetet med pensionsadministration inom kommunen. Tester och kontroller framgår inte av årscykeln.

Utifrån fastställt syfte bedömer vi att de rutiner som finns avseende rapportering av pensionsunderlag är ändamålsenliga.

Utvecklingsområde för framtiden menar vi rör att:

Utöka befintlig årscykel till att även omfatta information om de tester och kontroller av data som utförs i samband med rapportering till KPA. Detta i syfte att skapa extra tydlighet i arbetet i samband med tillfällig eller permanent överlämning av arbetsuppgifter.

Roller och ansvar

Revisionsfråga 2: Är roller och ansvar avseende pensionsadministrationen tydliggjorda?

lakttagelser

Löpande pensionsadministration och rapportering kopplat till pension utförs i första hand av kommunens två pensionshandläggare. Dessa ansvarar också för administration kopplat till löneväxling. En koordinator från kommunens löneavdelning ansvarar för administration och rapportering avseende kommunens pensionsavtal för förtroendevalda.

En medarbetare från kommunens IT-avdelning agerar systemförvaltare för kommunens lönesystem Heroma.

Ekonomistrateg ansvarar för pensionsredovisning, prognoser, budget och annan administration kopplat till pensionsskuld och ansvarsförbindelse. Ekonomistrateg får viss stöttning i arbetet av en annan medarbetare på kommunens finansförvaltning.

Viss ansvarsfördelning finns dokumenterad i kommunens uppsatta årscykel. I övrigt finns ingen närmare detaljerad uppdelning mellan ansvarig personal för de arbetsmoment som utförs. I nuläget finns inte heller någon plan för överlämning vid avslutad anställning eller långvarig sjukskrivning. Det finns inte heller några andra anställda än de ovan nämnda som har djupare kännedom om de arbetsmoment och rutiner som finns kopplat till pensionsadministration och pensionsredovisning.

Bedömning

Är roller och ansvar avseende pensionsadministrationen tydliggjorda?

Delvis.

Vår bedömning baseras på att berörda medarbetare inom Uppsala kommun har en tillfredsställande kännedom om de arbetsuppgifter som i dagsläget utförs inom ramen för pensionsadministrationen och pensionsredovisningen. Kommunen har också visst stöd från KPA för att upprätthålla administrativa rutiner, vilka också enligt kommunen är behjälpliga när de kontaktas. Som tidigare nämnts finns viss ansvarsfördelning dokumenterad i kommunens uppsatta årscykel.

Någon plan för överlämning av arbetsuppgifter inför avslutad anställning eller vid långvarig sjukskrivning finns inte. Detta ser vi som en brist. Det finns inte heller andra anställda inom Uppsala kommun, än de som omnämns i iakttagelserna, som har kännedom om de arbetsmoment som utförs kopplat till pensionsadministration.

Utvecklingsområde för framtiden menar vi därför rör att:

- Utöka befintlig årscykel med en tydligare rollfördelning och ansvarsfördelning över de olika ansvarsområdena när ordinarie befattningshavare ej finns tillgänglig att utföra sina arbetsuppgifter. Detta i syfte att minska personberoendet i pensionshanteringen och för att underlätta för effektiv överlämning av arbetsmoment, i samband med exempelvis sjukfrånvaro eller annat personalbortfall.

Kontroller och avstämningar

Revisionsfråga 3: Sker kontroller och avstämningar i syfte att säkerställa en korrekt pensionsredovisning?

Iakttagelser

Genomgång av kommunens kontroller och avstämningar

På uppdrag av kommunen beräknar KPA pensionsskuld och ansvarsförbindelse. Beräkningen baseras bland annat på de uppgifter som inrapporteras av kommunen.

Vid större förändringar av pensionsskulden efter den senaste perioden rapporterar KPA orsaken till förändringen till kommunen. Det kan exempelvis handla om generella lönyft inom en yrkeskategori som genererat en pensionsskuldökning över det normala.

Uppsala kommun beställer normalt prognoser över pensionsförpliktelserna och pensionskostnaderna mellan två och tre gånger per år, dessa beställs vanligen i samband med delårsrapport och i samband med årsbokslut. Ekonomistateg, som i störst utsträckning ansvarar för arbetet, uppger i intervju att extra prognoser ibland beställs i samband med speciella händelser som kan ha en signifikant inverkan på pensionsskulden.

Prognoserna inhämtas från KPAs internetkontor KPA direkt. Ekonomistateg analyserar prognoserna och undersöker rimligheten i förändringen av ansvarsförbindelse och pensionsavsättning över tid, där man stämmer av balansposterna mot tidigare inkomna prognoser för att säkerställa rimlighet. Ekonomistateg får viss stöttning i arbetet av en annan medarbetare på kommunens finansförvaltning. Avstämningarna görs på total nivå och aldrig på enstaka individer. Större förändringar skall kunna förklaras av antingen förändringar av de antaganden som använts i skuldberäkningen, alternativt av de följebrev från KPA som kommer med beräkningen. Om avvikelserna inte kan förklaras av detta, utreds de underliggande orsakerna till förändringen vidare tillsammans med KPA.

Ekonomistategen uppger i intervju att kommunen har bra uppsikt över eventuella händelser som kan påverka kommunens pensionsförpliktelser och att kommunen i dessa fall, som nämnts ovan, beställer extra kontroller och analyser över pensionsförpliktelserna från KPA.

Delar av det arbete som utförs dokumenteras i filen "Pensionsrutiner". Av filen framgår det hur, och på vilka konton, pensionsredovisning och bokningar skall ske.

Kommunen har delat filen "Checklista arbetsuppgifter", där arbetet med avstämningar av inkomna prognoser bokas av efter utförande.

Utöver ovan nämnda filer finns inga andra skriftliga rutinbeskrivningar upprättade över arbetet som utförs kopplat till kommunens pensionsskuld och ansvarsförbindelse.

Aktualiseringsgraden² inom Uppsala kommun uppgår i årsredovisningen 2022 till 98%.

Verifiering

Vi har stämt av KPAs värdering av ansvarsförbindelse och pensionsavsättning per 2022-12-31 (exkl särskild löneskatt) mot uppgifter i årsredovisningen 2022 (inkl särskild löneskatt). Uppgifter i årsredovisningen rörande pensionsavsättning och ansvarsförbindelse stämmer överens med vår analys av underlag från KPA.

Vi har avseende pensionsavtalet KAP-KL jämfört kommunens pensionsgrundande löner per 2021 enligt lönesystemet med pensionsmedförande årslön enligt fakturaspecifikation från KPA avseende 2021. Totalt avser det cirka 14 500 individer. Vid analys identifierades 201 avvikelser. De påträffade avvikelserna har delats med Uppsala kommun för vidare analys. Kommunen har bekräftat följande:

- Majoriteten av de påträffade avvikelserna avser anställda inom Uppsala kommun som avslutat sin tjänst under 2021. För dessa individer hade slutregleringspremie beräknats baserat på föregående årslön enligt §12 Mom.2 KAP-KL - Överenskommelse om kollektivavtalad pension. Premien beräknas då baserat på föregående års inrapporterade lön uppräknat med ökningen av inkomstbasbeloppet samt de antal månader individen arbetat under det innevarande året.
- En av de påträffade avvikelserna avser en anställd inom Uppsala kommun där en felaktig pensionsgrundande lön har rapporterats till KPA till följd av missuppfattningar mellan kommunen och KPA vid årskörning. I detta fallet har den pensionsgrundande lönen varit för hög, vilket resulterat i en för hög pensionsavsättning.
- Avslutningsvis avser 13 av de påträffade avvikelserna anställda inom Uppsala kommun där den rapporterade pensionsgrundande lönen varit för låg, vilket

² Aktualiseringsgrad - den andel av personakterna för nuvarande och tidigare anställd personal som är uppdaterad avseende pensionsgrundande anställningar.

resulterat i en för låg pensionsavsättning. Bakgrunden till detta är att dessa individer under 2021 har fyllt 67 år, men trots detta valt att fortsätta arbeta. Enligt KAP-KL har man rätt till tjänstepension efter att man fyllt 67 år, under förutsättning att det inte finns avbrott i anställningen. Uppsala kommun har i detta fall missat att anmäla dessa individer som fortsatt aktiva till KPA som därför slutreglerat dessa individer.

Bedömning

Sker kontroller och avstämningar i syfte att säkerställa en korrekt pensionsredovisning?

Delvis.

Ekonomistrateg ansvarar för arbetet med Uppsala kommuns pensionsskuld och ansvarsförbindelse. Denne assisteras till viss del av en annan medarbetare på kommunens finansförvaltning. Vår bedömning är att dessa har god förståelse för pensionsskuldsredovisning och kunskap för att förstå och tolka underlag från KPA.

Vi bedömer vidare att det sker rutinmässiga kontroller och avstämningar i syfte att säkerställa en korrekt pensionsredovisning inom Uppsala kommun. Delar av det arbete som utförs dokumenteras av ekonomistrateg. Vidare finns rutinbeskrivningar upprättade för vissa av arbetsmomenten. Något övergripande årshjul eller flödesschema kopplat till arbetet finns dock inte.

Utvecklingsområde för framtiden menar vi därför är:

- Att upprätta ett övergripande årshjul eller schema för det administrativa arbetet, samt för de avstämningar och kontroller som sker inom kommunen kopplat till pensionsskuld och ansvarsförbindelse. Ett sådant årshjul eller schema bör omfatta vilka arbetsuppgifter som skall utföras inom ramen för arbetet med pensionsredovisningen, samt när de skall utföras och av vem/vilken funktion.
- Att införa rutinmässiga tester av pensionsgrundande lön enligt lönesystemet jämfört med fakturaspecifikation gällande årsfakturan från KPA. Dessa kontroller bedömer vi mest lämpligt att genomföra på samtliga individer och ej stickprovvis.

Pensionsredovisning i Not

Revisionsfråga 4: Sker pensionsredovisning i enlighet med lagstiftning (LKBR) och rekommendationer från RKR?

lakttagelser

Enligt lagen om kommunal bokföring och redovisning (LKBR) ska pensionsåtagandet redovisas enligt den s.k. blandmodellen. Detta innebär att pensioner intjänade före 1998 redovisas som en ansvarsförbindelse utanför balansräkningen (inom linjen) och utbetalningarna redovisas direkt i resultaträkningen. För pensioner intjänade fr.o.m. 1998 redovisas åtagandet på balansräkningen. För åtagande till förtroendevalda sker

redovisning i balansräkningen om det är klart att åtagandet ska betalas ut och som ansvarsförbindelse om det inte är känt när och i vilken omfattning åtagandet ska infrias. Uppsala kommun redovisar åtagandet enligt blandmodellen.

Hur redovisningen ska ske och vilka upplysningar som ska lämnas regleras i RKR R10 Pensioner och RKR Information Upplysningar om pensionsmedel och pensionsförpliktelse i förvaltningsberättelsen (denna kommer att arbetas in i RKR R15 förvaltningsberättelsen).

Uppsala kommun har avtal med KPA om att de vid minst två tillfällen årligen ska tillhandahålla pensionsskults- och pensionskostnadsberäkning. Denna ska visa pensionsåtagandet uppdelat på det sätt som lag och god sed kräver på balansdagen samt prognos för framtiden.

PwC har granskat Uppsala kommuns årsredovisning för 2022. Följsamheten till rekommendationerna i RKR R10 har analyserats. PwC har särskilt granskat Not 16 "Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser" och Not 23 "Pensionsförpliktelser". Uppsala kommun redovisar i stort i enlighet rekommendationerna från RKR R10 med undantag för några mindre avsteg:

Avsteg Not 16

- Nyintjänad pension bör delas upp till att specificera vilka delar som avser:
 - Förmånsbestämd ålderspension
 - Särskild avtalspension
 - Efterlevandepension
 - Övrigt

- Uppgift om förändring av löneskatt saknas

Avsteg Not 23

- Uppgift om pension till efterlevande saknas

Bedömning

Sker pensionsredovisning i enlighet med lagstiftning (LKBR) och rekommendationer från RKR?

Ja.

Vår bedömning baseras på att kommunen i allt väsentligt uppvisar följsamhet till rekommendationerna i RKR R10. Vi har endast funnit några mindre avvikelser. Vår bedömning är att dessa är av mindre karaktär. Vi bedömer således revisionsfrågan som uppfylld.

Utvecklingsområde för framtiden anser vi dock är:

- Att vidta åtgärder i syfte att säkerställa att de identifierade avstegen från rekommendationerna i RKR R10 avhjälpas i samband med redovisning av pensionsåtagandet i Not.

Budgetförutsättningar för pensioner

Revisionsfråga 5: Görs en ändamålsenlig beskrivning av budgetförutsättningar för pensioner i beslutad budget?

lakttagelser

Budgetering av pensionsskuld och pensionskostnad i Uppsala kommun utförs av ekonomistrateg på kommunens finansförvaltning. De belopp som används i budgeten baseras på de budgetunderlag som tagits fram av KPA i samband med beräkningen av kommunens pensionsskuld. Budget kopplat till lönevaxling beräknas direkt av kommunen och sker mot bakgrund av historisk kostnad.

Uppsala kommun mottar normalt prognos över skulden från KPA i december månad. I januari månad görs sedan en grov uppskattning av total lönesumma för nästkommande år. Dessa underlag används sedan för att beräkna det personalomkostnadspålägg³ som skall användas i nästkommande års budget som sätts av finansförvaltningen. Uppsala kommun mottar sedan en ny prognos över skulden från KPA i augusti månad. Om den nya prognosen innebär en väsentlig förändring, korrigeras kommunens budget innan den fastställs i oktober månad. I slutet på året sammanställs sedan upprättade detaljbudgetar från kommunens olika förvaltningar, i vilken den slutgiltiga totala lönesumman framgår. Finansförvaltningen fastställer sedan en slutgiltig budget på detaljnivå genom att beräkna det slutgiltiga personalomkostnadspålägget. Då budget för finansförvaltningen fastställts i oktober månad behövs ofta en korrigering av pensionskostnaden göras, för att den slutgiltiga budgeten skall stämma med tidigare fastställd budgettram. Om lönesumman överstiger det ursprungliga antagandet korrigeras pensionskostnaden upp jämfört med prognos från KPA, och vice versa.

Bedömning

Görs en ändamålsenlig beskrivning av budgetförutsättningar för pensioner i beslutad budget?

Ja.

Kommunens arbete med budgetering av pensionsskuld och pensionskostnad utförs av ekonomistrateg på kommunens finansförvaltning. Vår bedömning är att denne har god förståelse för pensionsskuldredovisning, samt kunskap för att förstå och tolka de budgetunderlag från KPA som används i processen. PwC har tagit del av filen "Stansunderlag Finansförvaltningens detaljbudget" samt de prognoser och

³ Personalomkostnadspålägg - I det sammantagna personalomkostnadspålägget (PO) ingår dels de arbetsgivaravgifter som bestäms av riksdagen (lagstadgade socialavgifter); dels de avgifter som bestäms i kollektivavtal mellan SKR och fackföreningarna inom offentlig sektor (till försäkringar och avtalspensioner).

budgetunderlag som kommunen mottagit från KPA. I filen framgår tydligt vilka belopp som använts vid upprättandet av budgeten, samt varifrån dessa belopp är hämtade. Vi bedömer att budgetförutsättningarna finns väl beskrivna och definierade i kommunens upprättade budget av pensioner.

Samlad bedömning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Uppsala kommun genomfört en granskning av pensionshantering och redovisning.

Granskningens syfte har varit att bedöma om kommunen har ändamålsenliga och tillförlitliga rutiner för rapportering av pensionsunderlag avseende aktuella pensionsplaner och som säkerställer en tillräcklig intern kontroll.

Vidare har syftet varit att bedöma om redovisningen av pensionsåtagandet ger en rättvisande bild i räkenskaperna.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att:

- Kommunstyrelsen **i allt väsentligt** (trafikljus: grönt) säkerställt att det finns ändamålsenliga och tillförlitliga rutiner för rapportering av pensionsunderlag.
- Kommunstyrelsens interna kontroll i sammanhanget **inte helt** (trafikljus: gult) är tillräcklig.
- Kommunstyrelsen **i allt väsentligt** (trafikljus: grönt) redovisar pensionsåtagandet i enlighet med lagstiftning (LKBR) samt rekommendationerna i RKR.
- Kommunstyrelsen **i allt väsentligt** (trafikljus: grönt) gör en ändamålsenlig beskrivning av budgetförutsättningar för pensioner i beslutad budget?

Rekommendationer

Utifrån genomförd granskning rekommenderar vi:

- Att kommunstyrelsen genom styrning tillser att utöka befintlig årscykel till att även omfatta information om de tester och kontroller av data som utförs i samband med rapportering till KPA. Detta i syfte att skapa extra tydlighet i arbetet i samband med tillfällig eller permanent överlämning av arbetsuppgifter.
- Att kommunstyrelsen genom styrning tillser att utöka befintlig årscykel med en tydligare rollfördelning och ansvarsfördelning över de olika ansvarsområdena när ordinarie befattningshavare ej finns tillgänglig att utföra sina arbetsuppgifter. Detta i syfte att minska personberoendet i pensionshanteringen och för att underlätta för effektiv överlämning av arbetsmoment, i samband med exempelvis sjukfrånvaro eller

annat personalbortfall.

- Att kommunstyrelsen genom styrning tillser att upprätta ett övergripande årshjul eller schema för det administrativa arbetet, samt för de avstämningar och kontroller som sker inom kommunen kopplat till pensionsskuld och ansvarsförbindelse. Ett sådant årshjul eller schema bör omfatta vilka arbetsuppgifter som skall utföras inom ramen för arbetet med pensionsredovisningen, samt när de skall utföras och av vem/vilken funktion.
- Att kommunstyrelsen genom styrning tillser att det införs rutinmässiga tester av pensionsgrundande lön enligt lönesystemet jämfört med fakturaspecifikation gällande årsfakturan från KPA. Testet bör utföras på samtliga individer i underlaget. Testet bör bestå av kontroll av att antalet individer är korrekt, samt att de pensionsmedförande lönerna enligt specifikationen är överensstämmande med informationen i lönesystemet.
- Att vidta åtgärder i syfte att säkerställa att de identifierade avsteg från rekommendationerna i RKR R10 avhjälpas i samband med redovisning av pensionsåtagandet i Not.

Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor

Revisionsfråga	Bedömning	
1. Finns ändamålsenliga rutiner för pensionsadministration och utbetalning av pensioner till anställda och förtroendevalda?	Ja Vår bedömning grundar sig på att berörda medarbetare inom Uppsala kommun har en tillfredsställande kompetens inom de pensionsavtal som tillämpas inom kommunen. Vidare grundar sig vår bedömning på att det finns väl utarbetade rutiner för samtliga moment inom kommunens pensionsadministration. Det finns en väl utvecklad årscykel som sammanfattar ansvarsområden och i stort sett samtliga arbetsuppgifter som utförs inom ramen för arbetet med pensionsadministration inom kommunen. Tester och kontroller framgår inte av årscykeln.	
2. Är roller och ansvar avseende pensionsadministrationen tydliggjorda?	Delvis Vår bedömning baseras på att berörda medarbetare inom Uppsala kommun har en tillfredsställande kännedom om de arbetsuppgifter som i dagsläget utförs inom ramen för pensionsadministrationen och pensionsredovisningen. Kommunen har också visst stöd från KPA för att upprätthålla administrativa rutiner, vilka också enligt kommunen är behjälpliga när de kontaktas. Som tidigare nämnts finns viss ansvarsfördelning dokumenterad i kommunens uppsatta årscykel. Någon plan för överlämning av arbetsuppgifter inför avslutad anställning eller vid långvarig	

sjukskrivning finns inte. Detta ser vi som en brist. Det finns inte heller andra anställda inom Uppsala kommun, än de som omnämns i iakttagelserna, som har kännedom om de arbetsmoment som utförs kopplat till pensionsadministration.

3. Sker kontroller och avstämningar i syfte att säkerställa en korrekt pensionsredovisning?

Delvis

Ekonomistrateg ansvarar för arbetet med Uppsala kommuns pensionsskuld och ansvarsförbindelse. Denne assisteras till viss del av en annan medarbetare på kommunens finansförvaltning. Vår bedömning är att dessa har god förståelse för pensionsskuldsredovisning och kunskap för att förstå och tolka underlag från KPA. Vi bedömer vidare att det sker rutinmässiga kontroller och avstämningar i syfte att säkerställa en korrekt pensionsredovisning inom Uppsala kommun. Delar av det arbete som utförs dokumenteras av ekonomistrateg. Vidare finns rutinbeskrivningar upprättade för vissa av arbetsmomenten. Något övergripande årshjul eller flödesschema kopplat till arbetet finns dock inte.

4. Sker pensionsredovisningen i enlighet med lagstiftning (LKBR) och rekommendationer från RKR?

Ja

Vår bedömning baseras på att kommunen i allt väsentligt uppvisar följsamhet till rekommendationerna i RKR R10. Vi har endast funnit några mindre avvikelser. Vår bedömning är att dessa är av mindre karaktär. Vi bedömer således revisionsfrågan som uppfylld.

5. Görs en ändamålsenlig beskrivning av budgetförutsättningar för pensioner i beslutad budget?

Ja

Kommunens arbete med budgetering av pensionsskuld och pensionskostnad utförs av ekonomistrateg på kommunens finansförvaltning. Vår bedömning är att denne har god förståelse för pensionsskulsredovisning, samt kunskap för att förstå och tolka de budgetunderlag från KPA som används i processen. PwC har tagit del av filen "Stansunderlag Finansförvaltningens detaljbudget" samt de prognoser och budgetunderlag som kommunen mottagit från KPA. I filen framgår tydligt vilka belopp som använts vid upprättandet av budgeten, samt varifrån dessa belopp är hämtade. Vi bedömer att budgetförutsättningarna finns väl beskrivna och definierade i kommunens upprättade budget av pensioner.

2023-03-08

Tom Ekberg

Viktor Ahlzén

Kvalitetssäkrare

Projektledare

Denna rapport har upprättats av Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (org nr 556029-6740) (PwC) på uppdrag av revisorerna i Uppsala kommun enligt de villkor och under de förutsättningar som framgår av projektplan från den 2022-11-18. PwC ansvarar inte utan särskilt åtagande, gentemot annan som tar del av och förlitar sig på hela eller delar av denna rapport.